

Ett underkänt kursbrev

På uppdrag av SIDA har Brevskolan utarbetat en brevkurs avsett som en förberedelse för en internatkurs som genomgås av utresande fältpersonal och deras familjer. Kursbrev, som skrivits av olika personer, behandlar bl a historia,

religion och livsåskådning, jordens resurser (professor Gunnar Adler-Karlsson), politik (docent Lars Rudebeck), utlandsförvaltning och personalbistånd (professor Göran Hydén), samt i ytterligare ett brev, "Ekonomiska problem i

u-länder". Det sistnämnda brevet fick jag i uppgift att sakgranska i oktober 1974 och framförde då grava anmärkningar. Vissa brister har sedan dess undanröjts men flera av mina grundläggande invändningar kvarstår även efter Brevskolans omarbetning. Att helt eller delvis bortse från sakgranskaren anmärkningar står naturligtvis Brevskolan fritt, men jag anser det viktigt att brevets utformning tas upp till debatt.¹

Det är uppenbart att författaren till ekonomibrevet har en begränsad kunskap om de begrepp och analysmetoder som används av ekonomer. Några konkreta exempel: Beskattningens enda funktion framställs som att möjliggöra för vissa individer i samhället att tillägna sig överskott från andra för att leva på. Beskattning kan som bekant (?) även användas för t ex att omfördela resurser över tiden genom investeringar eller att korrigera socialt sett snedvridna marknadspriser (t ex på arbetskraft). Oljekartellen OPECs framgång i att höja priserna framställs som odelat "lyckosam" trots att de värst drabbade är de icke oljeproducerande u-länderna och att oljepengarna nu flyter tillbaka till i-länderna för vapenköp, aktieköp och fastighetspekulation i London, Paris och Bryssel. Författarens sammanfattande synpunkt, att *ilandsberoende* är den väsentliga anledningen till u-ländernas nuvarande situation är inte okontroversiell vilket bl a framgått av diskussion i denna tidskrift. Författaren förefaller helt enkelt okunnig i teoretisk och empirisk ekonomi (här avser jag med ekonomi vad som lärs ut i ämnena nationalekonomi och internationell ekonomi vid t ex svenska universitetet). Författaren saknar också de formella kvalifikationer som de andra brev författarna har. Dessutom har viktiga problemområden helt utelämnats. Frågor om tillväxt i jordbrukets och industrins produktion eller de svåra arbetslöshetsproblemen som plågar praktiskt taget vartenda u-land behandlas över huvudtaget inte. Att minska arbetslösheten är ett av de allra viktigaste målen för dessa länders ekonomiska politik, eftersom minskad arbetslöshet kan bidra till såväl minskad fattigdom som till en bättre fördelning av landets välfärd (f ö ett av de få verk samma medel som finns att tillgå för att påverka inkomstfördelningen i dessa länder). De svåra problemen i samband med migration från landsbygden till städerna tas inte heller upp. Begreppet ekonomisk planering berörs inte alls.

För att få ett acceptabelt urval av ekonomiska problem föreslog jag Brevskolan att begrunda innehållsförteckningen i *Utvecklingsekonomi 1—2* [1974] för att snabbt och enkelt få en uppfattning om aktuella ekonomiska u-landsproblem.² Denna rekommendation kvarstår. Efter som jag var så kritisk i min ursprungliga granskning föreslog jag Brevskolan att engagera ytterligare en ekonom för sakgranskning av stoffet för att se om denne kom fram till en annan uppfattning än jag. Såvitt jag vet bortsåg man även från detta förslag.

Om det händelsevis är så att författaren anser att ekonomi, i den mening som anges ovan, inte är relevant för u-landsstudier borde han klart ha motiverat denna inställning. Det finns de som anser att ämnet nationalekonomi nödvändigtvis har en icke-radikal ideologisk slag sida. Även om man hyser uppfattningen att nationalekonomins utveckling³ historiskt sett har tjänat *status quo* så är detta inte ett tillräckligt skäl för att döma ut användningen av ekonomisk teori för mera progressiva syften. I frånvaro av kunniga och självständiga ekonomer kan de grupper i u-länderna som har den politiska och ekonomiska makten, lättare föra en ekonomisk politik som enbart gynnar dem själva än om alternativa ekonomisk-politiska åtgärder presenteras eller valet av ekonomisk politik inte opåtalat kan framställas som ett icke-politiskt och teknokratiskt val. En systematisk samhällsekonomisk projektplanering t ex kan tvinga beslutsfattarna att mera öppet presentera målen för landets utveckling och förklara sina ställningstaganden i olika målkonflikter. Sist, men inte minst, i de fall ekonomerna kan visa att även stora förändringar i den ekonomiska politiken inte kan leda till annat än små förändringar i t ex inkomstfördelning och produktion *under rådande institutionella förhållanden* ("system"), bör naturligtvis en sådan iakttagelse leda till en ökad medvetenhet om

¹ Det är möjligt att andra institutioner har utarbetat kvalitativt likartade undervisningstexter. SIDA:s och Brevskolans produkt tas upp emedan jag har råkat få anledning att läsa den.

² För att undvika missförstånd vill jag framhålla att jag naturligtvis inte menar att alla de i denna bok behandlade problemen ska tas upp i brevkursen. Inte heller menar jag att nivån i Lundahl-Söderstens antologier är lämplig i denna typ av introducerande text.

³ Allt sedan Ricardo är en förekommande avgränsning.

de(t) institutionella hinder som måste undanröjas (ändring i "systemet") om landet ska kunna komma ur sin underutveckling. På detta sätt kan god kunskap i ekonomisk politik, välfärdsteori och internationell ekonomi tjäna till att väcka den björn som annars hade fått sova ostörd.⁴

Jag anser mina kvarstående anmärkningar tillräckligt allvarliga för att en annan och kunnig författare engageras för den viktiga uppgiften att skriva ett kursbrev om ekonomiska problem i u-länder för utresande SIDA-personal.

Ph D *Carl Hamilton*
Institutet för internationell ekonomi

⁴ Jämför med följande text av Mario Nuti:
"I händerna på en radikal ekonom har neoklassisk teori en stor outnyttjad revolutionär potential. Genom att ange alla de villkor som måste vara uppfyllda för att Pareto-effektivitet ska råda kan man påpeka hur föga troligt det är att någon ekonomi skulle kunna tillfredsställa dessa villkor utan hjälp utifrån och kräva radikala ingrepp av staten. Om produktion

Referenser

- Nuti, M. D., [1974], "En kritik av allmän jämvikt", *Nordisk tidskrift för politisk ekonomi*, nr 1, 1974
Samuelson, P. A., [1968], *Samhällsekonomi*, Stockholm
Utvecklingsekonomi 1 och 2, [1974], utg Lundahl, M. och Södersten, B., Stockholm

och fördelning bestäms av utgångsinnehavet av produktiva resurser pekar traditionell allmän jämviktsteori på att varje bestående inkomstfördelning kräver ett ändrat resursinnehav eller möjligen expropriation av produktivt resursinnehav utöver arbetskraft från dem som på ett eller annat sätt har förvärvat ensamkontroll över sådana resurser. Med lämpliga politiska premisser är det tänkbart att man från Samuelsons egen lärobok [Samuelson 1968] skulle kunna dra slutsatsen att proletärer i alla länder borde förena sig. I själva verket kan samma allmänna jämviktsramar härbärgera en ekonomisk teori för socialistisk planering" [Nuti 1974, s 29—30].